

Slovenski dom

Štev. 145.

V Ljubljani, v torek, 30. junija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Čete osi so zavzele Marsa Matruh

Vojni poročili štev. 761 in štev. 762. Nadaljevanje se nadaljuje

Uradno vojno poročilo štev. 762 z dne 29. junija pravi:

Marsa Matruh je bil zavzet davk. Ko so motorizirane oklepne enote osi zlomile odpor sovražnikovih oklepnih sil jugovzhodno od trdnjave, napredujejo še naprej proti vzhodu. Med včerajšnjimi hudimi boji ter pri zasedanju področja, utrjenega z jarki kaže, da je bilo prijetih čez 6000 ujetnikov, uničenih ali zajetih 36 oklepnih voz, veliko topov in avtomobilskih vozil. Letalstvo je živo sodelovalo pri nastopih na kopnem, bombardirana so bila skladišča blaga in avtomobilskih vozil. V pristanišču Marsa Matruh sta bila zadeta dva parnika in eden od njih zažgan. V boju je bilo sestreljenih 17 angleških letal. Italijanska letala so napadla oporišči Lucca in Micabba na Maltili.

Hitlerjev glavni stan, 30. junija. s. Nemško vrhovno poveljstvo je izdalo včeraj naslednje posebno uradno vojno poročilo:

V severni Afriki je davi bila z napadom in ob zagriženem sovražniškem odporu zavzeta trdnjava Marsa Matruh, ojačena z globokimi obrambnimi napravami ter številnimi morskimi predeli. Čez 6000 Angležev je bilo zajetih, 36 oklepnih voz uničenih ter razbitih več baterij topništva. Velika množina vojnega blaga je padla v roke nemškim in italijanskim četam. Med napadom na Marsa Matruh se je posebno odlikovala 90. lahka nemška divizija.

Uradno vojno poročilo štev. 761 pravi:

Včeraj so oddelki osi napredovali jugovzhodno od Marsa Matruha ter kakih 30 km vzhodno od tega kraja dosegli obrežno cesto. Zajeli so nekaj sto ujetnikov, uničili nekaj desetih oklepnih voz ter več baterij.

Naši bombniki so zadeli vrste avtomobilskih vozil ter prometne vozle v nasprotnikovem zaledju.

V letalskih dvobojih kaže, da so nemški lovci uničili pet sovražniških letal.

Od nastopov dne 26. in 27. junija se 3 naša letala niso vrnila. Neko posadko je rešil naš protipodmorniški čoln.

V Siciljskem prelivu so naši lovci takoj prestregli 6 angleških letal vrste Spitfire, ki so skušali napasti neko pomorno vodno letalo ter dve v plamenih sestrelili. Na vzhodnem delu Sredozemskega morja so naši letalski torpedniki zadeli neki 5000 tonski parnik.

Nemško vojno poročilo:

Nov vdor pri Sebastopolu, konec bitke na srednjem ruskem bojišču

Hitlerjev glavni stan, 30. junija. Na utrjenem odseku pred Sebastopolom so si nemške in romunske čete, ki so jih podpirale silne letalske skupine, po smele napadu utrle prehod skozi globoko utrjeno planjavo Kornajo ter vdrele v silno opremljene postojanke na višini Saprun. V dosedanjih bojih okrog trdnjave je bilo od 7. pa do 28. junija zajetih 15.667 vojakov, zaplenjenih ali uničenih je bilo 221 topov, 462 metalcev bomb, zavzetih 2579 oklepnih trdnjav in uničenih 112.644 min.

Vzhodno od Donja je bilo pri obrambi pred krajevnimi sovjetskimi napadi uničenih 15 oklepnih voz. Pri nočnih letalskih napadih na važne sovjetske oskrbovalne postojanke gornjega Dona je bilo z bombami uničenih 14 prevoznih vlakov.

Na srednjem odseku bojišča so po zmagovitih nastopih naših napadalnih oddelkov Sovjeti izgubili 332 ujetnikov ter 900 mrtvih. Neka protiletalska baterija ter 216 oklepnih trdnjav in zaklonov je bilo uničenih.

Kakor je bilo objavljeno po posebnem poročilu, se je drugi sovjetski armadi ter oddelkom 52. in 59. sovjetskih armad armad februarja meseca posrečilo, da so napredovali čez zamrznjeni Volhov severno od Ilmingskega jezera ter globoko vdrele v nemško obrambno črto. Pod poveljstvom konjeniškega generala Lindemanna so nemške pehotne in napadalne čete, ki so jim pomagali oddelki španskih, holandskih in flamskih prostovoljcev ter letalske skupine pod poveljstvom generala Kellera, po hudih bojih, ki so trajali cele tri mesece v zelo težavnih vremenskih in ozemeljskih prilikah, najprej te sovjetske armade odrezale od zveznih sil po hudih bojih, ki so trajali cele tri mesece v zelo no uničile. S tem je velika vdorna ofenziva, ki so jo Sovjeti sprožili na Volhovu, da bi osvobodili Leningrad, propadla in se spremenila v hud poraz ruskih sil. V teh bojih so nosili najtežje breme pehota in pionirji. Po dosedanjih ugotovitvah so Sovjeti izgubili 32.759 ujetnikov, 649 topov, 171 oklepnih voz, 2904 strojnica, metalce ognja, avtomatske puške ter mnogo drugega orožja. Kravate sovjetske izgube že zdaleka prekašajo število ujetnikov.

Teško topništvo je uspešno obstreljevalo industrijske naprave v Leningradu ter ladijski promet v Kronstadtskem zalivu.

Pri Murmanskem so bojna letala in stromo-glavci zažgali železniške naprave in skladišča. Lovci v spremstvu so sestrelili 12 sovražnih letal brez lastnih izgub.

V Severni Afriki so bile angleške sile južno od Marsa Matruha znova potolčene in prisiljene k nadaljnemu umiku proti vzhodu. Angleži so tod imeli hude izgube v oklepnih vozih. Silno utrjeni Marsa Matruh je bil obkoljen, zasledovanje sovražnika se nadaljuje. Nemške in italijanske letalske sile so uspešno napadle angleške obrambne postojanke ter bombardirale sovražne letalske sile so uspešno napadle angleške obrambne postojanke ter bombardirale sovraž-

Madrid, 27. junija. AS. Španski tisk misli, da je uradno washingtonsko poročilo o ustanovitvi druge fronte v Evropi le propagandni poskus za poživitev potlačene angleškega duha po porazih v Sredozemlju in Afriki. Zelo slab znak je za španske liste dejstvo, da bodo morali Angleži po časopisnih vesteh poklicati 9. armado iz Palestine in Sirije na pomoč za obrambo Marsa Matruha in Egipta.

Tetuan, 27. junija. AS. Vojaški dogodki v Severni Afriki in Sredozemlju ter bliskoviti nastopi osnih sil onstran libijske meje so imeli velik odmev v muslimanskih in arabskih krogih. Arabski tisk v španskem Maroku piše o naraščajočem nezadovoljstvu Angležem prijaznih krogov proti Churchillju zaradi afriških porazov in pravi, da je položaj v Sredozemlju neizmerno težak ter lahko odloči o usodi angleškega imperija.

Carigrad, 27. junija. AS. Napredovanje osnih sil na egiptovskem ozemlju po zasebji Sidi el Barranija je v turških krogih potrdilo vtis, da se 8. angleška armada ne more več upirati italijanskim in nemškim divizijam. V Turčiji že odkrito govore o popolnem angleškem porazu. List »Cumburlet« piše: Predlog o ustanovitvi druge

fronte v času, ko se v Egiptu in na Bližnjem vzhodu odloča usoda Anglije, je smešen, kajti Egipt in Bližnji vzhod sta resnična druga fronta.

Milan, 27. junija. AS. »Corriere della Sera« popisuje položaj na bojiščih in pripominja, da je treba sprejemati važne uspehe osnih armad z istim mirom močnih, s katerim je italijanski narod sprejemal manj vesele novice. Čeprav vojna v Severni Afriki zelo ugodno poteka, vendar ni nikak vojaški sprehod, marveč je še vedno trda in težka.

Dva generala padla na polju slave v Afriki

Rim, 30. jun. s. Na svojem bojnem mestu, na egiptovskem ozemlju, sta na polju časti padla 26. junija jutraj generala Ettore Baldassari, poveljnik nekega italijanskega armadnega zbora, ter general Guido Piacenza. Dve novi imeni, ki se pridružujeta slavnemu seznamu, napisanemu po italijanskih generalih v vojni. Poslednji pozdrav jima dajejo zmagovite tribarvnice ter fašistovska Italija, ponosna nad ponovnimi junaškimi dejanji svojih sinov.

Proslava druge obletnice smrti maršala Balba

Ortello, 29. junija. s. Druge obletnice smrti kvadrumvira Itala Balba so se spomnili v Ortellu s proslavo vojaškega značaja in sicer na letališču, odkoder so odletele tiste slavne letalske skupine, ki so izvedle bajeslovne krožne polete nad Atlantikom l. 1928. ob prvem desetletju fašistične revolucije. Neizbrisen je ostal spomin na slavnega poveljnika, ki je v Ortello pripravjal dva zgodovinska poleta in je danes ta spomin še mnogo bolj živ v srcih pilotov, ki so bili pokojnikovi tovariši v drznih poletih. Ti piloti so se zbrali na letališču, v kolikor jih izvrševanje vojne dolžnosti ni zadržalo drugje.

Nazvočnih je bilo tudi več podčastnikov, ki so se kot specialisti udeležili znamenitih Balbovih letalskih poletov. Na letališču so se razpostavile skupine letalskih častnikov in letalcev. Na desni strani je bila skupina atlantskih letalcev, ki je nosila zastavice s tistih poletov. Razen tega je bilo

tudi veliko skupin domoljubnih organizacij s prapori in zastavicami. Med odličnimi gosti je bil tudi guverner Rima, številni letalski generali, prefekt, zvezni tajnik in vsi drugi predstavniki krajevnih in pokrajinskih oblasti. Skof iz Grosetta je opravil obredne molitve in blagoslovil kip, oddelek letalcev je izkazal čast, godba pa je zaigrala himno fašistične revolucije. Pred spomenik so položili dva venca, ki sta ju dala guverner Rima in poveljstvo letalstva. Na te preprost in ganljiv način je bil proslavljen spomin na maršala Itala Balba.

Brzojavka egiptovskih rodoljubov Duceju

Rim, 30. junija. s. Duce je dobil naslednjo brzojavko: Egiptovski rodoljubi, živeči v Italiji, ki ob priložnosti ustanovitve italijanskega odseka egiptovskega nacionalističnega društva v smislu smernic svojega društva zahtevajo narodno pravico Egipta do osvoboditve izpod angleškega jarma ter svojo popolno neodvisnost in suverenost. Vam, Duce, izražajo čustva svojega prijateljstva in izjavljajo svojo solidarnost s fašistično Italijo ter na socialistično Nemčijo v boju za zmago nad skupnim sovražnikom.

Za večjo pridelavo v nemškem kmetijstvu

Hannover, 30. jun. s. Pomembne izjave je v Hannover dal ob kmečkem shodu državni tajnik Backe, ki mu je Hitler pred kratkim zaupal vodstvo ministrstva za kmetijstvo ter vodstvo narodnosocialistične kmečke organizacije.

Backe je poudarjal nujnost nadaljnega osredotočenja vseh sil, da bi se do skrajne mere povečala pridelava. Zaradi tega bodo točno razdelili pristojnosti med narodnosocialistično skupino za kmetijsko politiko, med kmetijsko zvezo in med ministrstvo za kmetijstvo, hkratu pa poenostavili celotni upravni stroj. Ker spada po tem načrtu dejanje smernic v pristojnost stranke, so razpustili glavno vodstvo kmetijskega združenja, ka so tako osredotočili sile kar zahtevajo hudi časi, ki jih zdaj prizivljajo. Odslej ima pravico do dajanja smernic glede kmečke politike samo stranka. Backe je potem poudaril, da je leta 1917 ostalo 3 milijone hektarjev neobdelanih, letos pa praktično ni neobdelan niti hektar zemlje. Ko je omejen oddajo pridelkov, je povedal, da je bila izvedena pravilno in v popolnem redu, tako da je količina žita za kruh pri pristojnih uradih presegla za 800.000 ton količino kakor je bila za četrto vojno leto vnaprej določena. Končal je z besedami, da bodo morali kmetje delati še več in še bolje, ker s tem dajejo zelo važen prispevek za neizogibno zmago.

Seja medministrskega odbora za preskrbo, razdeljevanje in cene živil

Rim, 30. junija. s. Pod predsedstvom Duceja se je v Beneških palači sestel medministrski odbor za vzporeditev preskrbe, razdelitve in cene. Navzoči so bili: finančni minister, minister za izmenjavo in valute, ministri za korporacije in kmetijstvo, podtajnik v notranjem ministrstvu in državni podtajnik za vojno izdelavo, predstavnik združenja za varstvo hranilnih vlog in kredita, predstavnik industrijskih delavcev, industrijev, poveljnik gozdne milice, glavni komisar za ribolov in drugi.

Kmetijski minister je poročal o položaju prehrane. Odbor je ugotovil, da se je prehod med staro in novo pridelavo, dalje organizacija in kontrola mlačve kakor tudi oddajanje žita izvršil v skladu s programom, ki je bil svojevčasno določen. Odbor je vzel na znanje, da je zavoljo dobrega poslovanja organizacije — uvedene v ta namen od kmetijskega ministrstva — zaradi zavednosti pridelovalcev, trgovcev, kakor tudi potrošnikov, položaj na tržišču vrtnih pridelkov urejen in da so ljudje povsod spoštovali cene, ki so bile oblastveno določene. Odbor je potem sklenil, da se bo uvedlo glede na uspeš-

nost razdeljevanja mesa, kot se je začelo s 15. marcem, tudi razdeljevanje krompirja, ozirajoč se pri tem posebno na potrebe pokrajine severne Italije. Odbor je nato razpravljaj vprašanja, ki se tičejo preskrbe in cen. Poročali in govorili so ministri Pareschi, Thaon di Revel, Ricci, Riccardi, državni podtajnik in več narodnih svetnikov.

Za 100 stotov skrite moke — 12 let zapora. V industrijskem mestu La Spezia je bil zaloten kot skrivalce velikih količin moke neki pek. V njegovih tajnih skladiščih so dobili celih 100 stotov pšenične moke, ki seveda ni bila prijavljena. Ta količina bi zadostovala za prehrano 200 ljudi skozi dvanajst mesecev. Pred posebnim sodiščem je bil pek obsojen na 12 let težke ječe. Časopisje je pribilo pri tej priložnosti, da je treba dati poročilom o obsojnih skrivalcev živil kakor tudi o obsojnih verižnikov poseben poudarek, da bo ljudstvo zmerom vedelo, kdo je škodljivec države in izkoriščevalec revnih slojev.

Vladar sprejema novo skupino iz vzhodne Afrike

Livorno, 30. junija. s. Iz Napolija sta včeraj pripluli v Livorno spet dve motorni ladji, ki vozita drugo skupino Italijanov, poslanih iz vzhodne Afrike. Veličanstvo Kralj in Cesar je v spremstvu kr. vis. vojvodine Ane d'Aosta in ministra za italijansko Afriko ter v spremstvu krajevnih oblasti šel na krov obeh ladij ter se dolgo pogovarjal z rojaki in se živo zanimal za njihovo usodo. Tudi to pot so po zaslugi ministristva za italijansko Afriko in ustanov stranke nudili rojakom kar največjo pomoč. V Livorno se je izkrcala močna skupina vračajočih se Italijanov, ki so s posebnimi vlaki takoj odpotovali v domače kraje, motorni ladji pa sta nadaljevali pot v Genova.

Finski vrhovni poveljnik na obisku v Hitlerjevem glavnem stanu

Hitlerjev glavni stan, 30. junija. s. Finski maršal baron Mannerheim je Hitlerju vrnil obisk. Finski vrhovni poveljnik je došel v Hitlerjev glavni stan 27. junija. Spremljala sta ga generalni poročnik Tuongö, poveljstveni načelnik v glavnem stanu finske vojske, ter nemški general v finskem glavnem stanu Erfürth.

Srečanje obeh mož, ki v globoki vojaški zavezi na bojišču odločata usodni boj svojih narodov zoper boljševizem, je poteklo v duhu pristranskega prijateljstva. Obisk je nudil priložnost za natančne in podrobne vojaške razgovore med obema vrhovnima poveljstvom.

Opoldne je Hitler priredil sprejem na čast finskemu maršalu. Popoldne je Hitler kot vrhovni poveljnik nemške vojske priredil gostu sestanek s častniki iz nemškega vrhovnega poveljstva. Ob koncu svojega bivanja je finski maršal bil gost nemškega maršala Hermana Göringa v njegovem glavnem stanu.

Vesti 30. junija

Švicarske oblasti so prijele v Zürichu tri glavne voditelje švicarske komunistične stranke med njimi nekega Brunerja ki je šolal voditelje za oborožene zarote in vstaje.

V bolgarski zbornici je bila razprava o končni rešitvi judovskega vprašanja v Bolgariji. Novi zakonski načrt o judovstvu daje vladni nemožena pooblastila za ureditev judovskega vprašanja.

Angleški minister za gorivo Lloyd George je izdal nov odlok, po katerem se smatra vsaka potrata premoga, plina, elektrike in drugega goriva za zločin.

Španski zunanji minister Serrano Suner se je povrnil iz Rima v Madrid.

V Triesteju so ustanovili središče za proučevanje judovskega vprašanja. Za rektorja tega študijskega središča je bil imenovan Ettore Martinoli, za podrektorja pa Ugo Lanza.

Portugalska banka bo dala v promet nove zlatnike po 500 in po 100 eskudov. Portugalska doslej ni opustila zlate podlage.

Pariško državno sodišče je obsodilo na smrt pet oseb, 6 na dosmrtno robijo, dve na 20 let prisilnega dela, eno na deset in tri na pet let prisilnega dela, ker so napadli živilsko skladišče in ubili dva detektiva in tri težko ranili.

Z nemškimi železnimi križem je bil na bojišču pri Sidi el Barraniju odlikovani general Barbasetti.

Nemške podmornice so potopile v Karibijskem morju in v meksikanskem zalivu 16 ladij s skupno 107.000 tonami. Pri teh potopitvah se je posebno odlikovala podmornica pod poveljstvom poročnika von Bülowa.

Drugi angleški napad na stanovanjske predele v Bremenu

Berlin, 30. junija. s. Kakor poroča nemška poluradna agencija iz vojaškega vira, so v noči od 27. na 28. junij angleška letala metala eksplozivne in zažigalne bombe na severovzhodno nemško obalo. Tvarna škoda je bila povzročena zlasti v stanovanjskih predelih po Bremenu. Po doslej došlih poročilih kaže, da je bilo zbitih šest napadajočih letal. Nemške letalske skupine so pretrele noč naredile uspešne napade na neko mesto ob bristol-skem kanalu.

Angleško-ameriška izjava o posvetih med Rooseveltom in Churchillom

Rim, 30. jun. s. Po povratku Churchilla v London je bila v Londonu in Washingtonu hkratu objavljena izjava, ki pravi, da so v tednu posvetov med predsednikom Združenih držav ter med angleškim ministrskim predsednikom bila v razpravi vsa važnejša vprašanja iz vojne, ki jo bi jejo združeni narodi. Na znanje so vzel prednosti kakor pomanjkljivosti zaveznikov, ki ne podcenjujejo svoje naloge. Izjava dodaja, da so posvete imeli v popolni zavesti o moči, o duhu in o virih držav trojne zveze. Izjava poudarja, da mesečna izdelava streliva še ni dosegla določene višine. Zaradi obsežne raztegnitve vojne na vse dele sveta, predstavlja prevoz vojaštva, streliva in vojne preskrbe še vedno poglavito vprašanje združenih narodov.

Izjava torej priznava, da podmorniška vojna s strani Osi še naprej uničuje velik del ladjevja Združenih narodov. Zaradi tolažbe pravi, da upajo, da se bo zaradi ukrepov, ki so jih pri sestanku predlagale vojne mornarice Združenih narodov, posrečilo zmanjšati izgube trgovskih ladij. Zaradi težav pri pošiljanju preskrbe se izjava omejuje na pohvalo Rusom in čungkinškim Kitajcem. S pretvezo, da odobrenih načrtov iz razumljivih razlogov ni mogoče razodeti, se izjava končuje z nejasno obljubo o načinih, ki jih bodo uporabili, da razbremene Kitajsko in Rusijo.

Ogljarstvo pri nas in drugod

Spomini z obiskov med kočevskimi ogljarji

Kočevo, 1. julija.

Južnovzhodne evropske države so že od nekdaj bile največje dobavitelje vseh vrst lesa, ki prerašča velik del ozemlja Balkana in pokrajini vzhodne ter deloma tudi srednje Evrope. V mnogih pokrajinah, zlasti v Bosni in na Kočevskem so ogromni predeli nepreglednih gozdov, kjer še marsikje ni stopila človeška noga. Tu so kraljevstva medvedov in volkov in druge divjačine.

Zaradi nedostopnosti mnogih predelov najbogatejših iglastih in listnatih gozdov je bilo v desetletjih uničenega ogromno lesa, vse to pa je privedlo gospodarske kroge, da so začeli misliti na drug način izrabljanja gozdov: ogljarstvo, s katerim so se pečali le v nekaterih deželah in še tam v majhnem obsegu, so poživali, kajti kaj kmalu so prišli do prepričanja, da je oglje relativno večje vrednosti kot les, — namreč v oddaljenih gozdovih, kamor je dostop težak in pripravljanje drv skoraj onemogočeno. Ogljarstvo se je v Evropi razširilo pravzaprav šele takrat, ko je te kraje dosegla železnica. Posebno se je razvilo ogljarstvo v Bosni, kjer so začeli z velikimi plavaji in kamor je prišel železniški tir. Sarajevsko ravnanje je po statističnih podatkih dajalo v začetku tega stoletja bosanskim plavžem na leto okrog milijon kg zdrobljenega oglja. Prvi izvežbani ogljarji so prišli v Bosno iz tedanje južne Tirolske, kmalu pa so se začeli z ogljarstvom ukvarjati tudi domačini. Ogljene kope so bile po gozdovih in ob železniških progah. V gozdovih so bile kope s po 100 do 150 kubičnih metrov. Gorele so tri do štiri tedne. Iz gozdov so odnašali oglje konji in mule. Konec prejšnjega stoletja je predstavljal ogljarstvo v Bosni edino izkoriščanje velikih bukovih gozdov. Iz gorskih gozdov so spravljali les po drčah, ki so bile dolge po več kilometrov. Ogljarstvo je bilo zelo razširjeno tudi v Karpatih.

V začetku so uporabljali za kuhanje oglja les brez vsake izbire. Šele po vojni, ko je z razvojem lesne industrije prišel do veljave stavnih les, so začeli žgati v kopah tudi les slabše kakovosti. To je tudi dalo ogljarstvu še posebno velik gospodarski pomen, ker so s tem začeli koristno izrabljati tudi slab les, ki je sicer gnul v velikih množinah.

Po statističnih podatkih uradnih gospodarskih krogov lahko uporabimo v južnovzhodnih državah letno 2 do 3 milijone kubičnih metrov odpadkov bukovega lesa, od tega je 60 do 80% uporabnega za oglje. Kubični meter bukovih drv ali zdravih lesnih odpadkov da 5 do 6 hl oglja tako, da lahko v teh deželah pridobivajo 5 do 8 milijonov hl oglja.

Pri »ognjenikih« sredi kočevskih gozdov

Z ribniškim lesnim trgovcem sva se peljala z avtomobilom v Kočevsko Reko. »Da boste videli to našo lepo deželico in njeno slikovitost, tako me je povabil na trg, ko se je pripravil na pot. Res, lepa je bila vožnja po kočevski zemlji, s svojevrstnimi, lepimi vasicami, senožeti in temnimi gozdovi. Kar prerojenega sem se počutil, ko je hitel avtomobil po klancih skozi lepa naselja proti Kočevski Reki. Spenjali smo se višje in višje, pod nami pa so se zvijali bregovi in ozke soteske.

V Kočevski Reki sem si ogledal lesno industrijo, od tod pa so me zvalili oblački dima, ki so se ko megla dvigali nad gozdovi v bližini.

Prijetna je bila pot pod starimi bukvami in hrasti. Vse me je tako spominjalo tistih lepših dni, ko sem kot skavt skušal po mahu na drevju svoje izledniške zmožnosti, da sem se lahko postavil pred starešino...

Po drvarski poti sem prišel na majhno planoto. Duh pa dimu mi je udaril v nos. Šel sem po pravi poti. Nekaj korakov višje sem naenkrat zagledal na izsekane gozdnem prostoru hribček, iz katerega se je vil dim. Ogljarja sta ček, iz katerega se je vil dim. Kmalu smo sedeli pred kopo, pred nami na tleh pa je stala — butara dobrega vinca in domač kruh.

Postavljanje kope

Kope postavljajo najraje na tak prostor, kjer ru prvo plast bukovine ali jelševine. Oglje iz bukovine je bolj za kovače in krojače, dočim uporabljajo drugo oglje za pogon težkih avtomobilov, pa tudi za pridobivanje drugih kemičnih snovi. Drva postavljajo pokončno v obliki kroga. Preko prve plasti nalože drugo in nato seveda še več, tretjo in četrto, kolikor pač hočejo. Navadno gre v kopo pol ali cel vagon lesa. Nato zamečejo kladanice, ki so kakor leseno okostje, s prstjo, na več krajih pa izvirajo luknje, da je lažje dostopen zrak. Na zgornjem koncu kope, na podstrežju oblastega gradu, zmečejo v kopicu ogljenega droje stala že prej. V zemljo zabijejo dolg, močan drog, okrog tega pa razvrste na zravnemem prostorišču, ki jim je ostal še od prejšnje kope, nakar

podtaknejo ogenj. Kako dobe boljše in lepše oglje, to je seveda skrivnost ogljarjev-strokovnjakov. Postati ogljarski mojster ni tako lahko; marsikateri izmed pomagavcev v svo natančnosti opazuje ogljarja s trdno željo, da bi tudi sam postal kmalu mojster črne ogljarske umetnosti.

Šele po ognju se začne prav za prav strokovnjako delo. Najmanj dve uri je treba pregledovati kopo, če dobro vleče, treba je prečistiti luknje, ki so pljuča črnega gradu.

Kuhajo 14 dni

večkrat tudi tri tedne. Seveda tu ne veljajo samo kolekarski predpisi. Ogljarski umetnik mora imeti dobre oči in nos. Kdaj je kopa kuhana, pozna po dimu. Spočetka se dviga iz kope sivomeglen dim, pravijo mu **divji dim**. Ta sivkasti dim pa izginja polagoma in kadar se dviga iz dušnice črnikast dim, pravijo ogljarji, da gre kuha h koncu.

Skoro v zadrego me je spravil ljubezniv ogljar pri mojem zvedavem vprašanju, če škoduje kopi dež. Moji modrosti se je črni mojster kar nasmehnil s poljasnilom, da kadar kopa dobro vleče, ji ne škoduje niti najhujši naliv. Ko sem se ozrl proti svojevrstni stavbi na desni strani, me je šaljivi možakar popeljal, kakor je sam rekel, v

ogljarski gradič

Res »gradič« — brez oken in brez vrat, sestavljen le iz nekaj debel. Namesto opeke služijo smrekove veje in drevesno lubje. Nizek je tako, da ne more v njem stati niti otrok pokonci. Tudi postoren ni, saj meri le kak poldrug kvadratni meter. Ko sem splezal v to »stavbo«, se mi je zdelo, da sem res v »gradu gozdnih puščavnikov«. Ta dom je njihovo prenočišče in shramba. Tu si kuhajo kar sami. Kako lepo je, ko zagori pred kolibo na ognjišču ogenj.

Povprašavanje za ogljem

je bilo zadnje čase iz dneva v dan večje. Novi predpisi o porabi bencina in nafte so vrednost in ceno oglja spet zelo dvignili. Pred meseci so imeli tudi kočevski ogljarji dela več kot preveč in iz temnih kočevskih gozdov so izvozili na stotine voz dobrega oglja, vse to pa je prineslo ogljarjem potrebna kruha.

Danes je pravih ogljarjev že malo. Le tu pa tam najdemo še družine, ki so ostale zveste temu stanu, stanu mojstrov črne ogljarske umetnosti.

Ljubljana

čez nedeljo in praznik

Ljubljana je bila čez oba praznična dneva v znamenju muhavega vremena. Bilo je vročega sonca, hudega naliva in močnega vetra. Še najbolj lepo je bilo vso nedeljo, le proti večeru s eje nebo hudo pooblačilo in vtil se je dež kot iz skafa. Skoraj neurni naliv je trajal precej časa, ponedeljsko jutro pa je bilo spet tako megleno kot nedeljsko. Tudi v ponedeljek popoldne se je obetala prava huda ura od vzhoda, vendar pa so se teški svinčeni oblaki l ognili ljubljanske kotline; nasprotno, še prijeto sonce je prišlo.

Med večerašnjimi dogodki bi bilo omeniti tudi farno žegnanje v stari župniji pri sv. Petru, ki pa je bilo letos navdse skromno, kot že zlepa ne. Cerkev je bila odeta vsa v zelenje in cvetje, verniki pa so žegnajo proslavo opravili v globoki molitvi. Cerkevni obradi in molitve so bile opravljene že ob 3 popoldne.

Na umetniški razstavi Maleš-Gorše v Jakopičevem paviljonu je bilo oba dni mnogo obiskovalcev, kar potrjuje kvaliteto razstavljenih del. Razen produkcije Glasbene akademije v Hubodvi in filharmonični dvorani je priredila tudi glasbena šola »Slog« produkcijo svojih gojencev, ki je bila prav lepo obiskana.

Poravnajte naročnino!

Olje iz koruze

Iz Sofije poročajo: Začela je zdaj obratovati prva tovarna, v kateri delajo olje iz koruze. Iz koruze se dobi 81% koruzne moke, 12% kali, 5% otrobov in 2% neuporabnih stvari. Iz vsakih 100 kg kali naredo 20 do 25% čistega olja, ki se lahko uporablja tudi kot jedilno olje. Računajo, da bo Bolgarija, če se bo ta panoga industrije primerno razvila, lahko naredila iz koruze vsako leto milijon hektolitrov olja.

V treh vrstah...

V Mariboru je umrla v visoki starosti 78 let zasebnica Marija Köller.

V soboto in nedeljo 27. in 28. junija so priredili na Sp. Štajerskem zbiralni dan za nemški Rdeči križ. Zvezni vodja Steindl je dal ob tej priliki na prebivalstvo poseben razglas.

V nedeljo je obhajal 65letnico svojega rojstva sudetski pisatelj in pesnik Rudolf Haas.

Na vzhodni fronti so padli 21 letni prostovoljec Hans Ertl, prostovoljec Simon Rasch in 28 letni podčastnik Avgust Müller.

V Kranju so imeli bolničarski tečaj. Sestra Lizi Triller je uvedla udeležence v prvo pomoč pri obolenju in pri nevarnostih in jih poučil v domači bolniški in zdravniški oskrbi.

V Domžalah je umrla 52 letna privatna uradnica Anna Huth. Bila je dalj časa živčno bolna.

V Vodicaх so imeli pred dnevi veliko nemško prireditve, na kateri so nastopili fantje in dekleta.

29. in 30. junija bodo v celjskem in trboveljskem okrožju zaradi popise blaga in računskega zaključka zaprte špicerijske trgovine. Ta razglas je izdala celjska Veletrgovska družba.

Nad 200.000 RM so zbrali za ranjence na zadnji zbirki na Spodnjem Štajerskem. V Celju so zbrali 49.815 RM, v Mariboru 45.561 RM, v Ptuj 25.976 RM, ostalo pa v drugih krajih.

V celjski bolnišnici je umrl po izpolnitvi dolžnosti do Führerja in nemške države Aleksander Tovornik.

Celjski pekovski mojstri in pomočniki so imeli te dni poseben tečaj, na katerem so jih učili novega načina krušne peke. Predavatelj je prišel iz Grada.

Okrog 180 filmov nameravajo še prikazati na Spodnjem Štajerskem kmetovalcem v raznih krajih, da tako poudarijo važnost obdelovanja vsakega koščka zemlje.

V Belgradu je zadnje dni neznozna vročina. Skoraj vedno kaže toplomer povprečno 30 stopinj Celzija, na soncu celo preko 40.

V Južni Srbiji je prišlo do boja med vaščani v Tijevcu in komunistično skupino, ki je napadla vas. Občinska straža se je branila kljub premoči. Slednjič je padel vodja občinske straže. Tedaj pa je zagrabila za puško pokojnikova žena, dokler tudi nje ni zadela krogla. V borbi je padla tudi neka druga žena. Po pretresljivem dogodku so se komunisti morali umakniti z velikimi žrtvami.

Med Srbsko in Hrvatsko narodno banko je prišlo do sporazuma zaradi ureditve dolgov in terjatev z obeh strani. 100 kun velja po dogovoru pri

širite najboljši slovenski popoldnevnik »Slov. dom«

Najvišje cene na ljubljanskem živilskem trgu

Po dogovoru z zastopniki in zastopniki konsumentov, pridelovalcev in prodajalcev je mestni tržni urad Visokemu Komisariatu spet predložil najvišje cene za tržno blago v Ljubljani ter jih je ta odobrili.

Z odlokom VIII-2 št. 2089-12 Vis. Komisariata za Ljubljansko pokrajino veljajo za Ljubljano določene najvišje cene od ponedeljka 29. junija 1942-XX zjutraj dalje, dokler ne izide nov cenik.

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati v ceniku navedeno blago in ga plačevati so naslednje:

Kislo zelje na drobno 3 l; kmečko kislo zelje 2,50; kislja repa 2; nova repa 2; ohrovt 4, karfičola 5; buče 1,50; bučke 4,50; kumarci 10; grah 4,50; kolerabice 3; rdeča pesa 3,50; rdeči korenček brez zelenja 3,50; črna redkev 11,50; redkvice 3; osnaženi hren 4; šopek zelenjave za juho 0,25; pršilji 4; por 3; zelena 4; čebula 2,50; šalota 5; česen 7; glavna solata 3; radič 3; špinata 4; beluš 8; rabarbara 4; novi krompir 3; češnje hrustavke 6; navadne češnje 5; vrtno in gozdne jagode liter 8; borovnice liter 4; liter suhih bezgovih jagod 8; kilogram suhega špika 8; kilogram svežega lipovega cvetja 110; kilogram suhega lipovega cvetja 20; jajca 1175 komad.

Kjer ni posebej naveden liter, veljajo cene za kilogram. Opozarjamo pa, da vse te cene veljajo samo za blago, pridelano v Ljubljanski pokrajini, ker je za iz drugih pokrajin uvoženo blago v veljavni cenik za zelenjavo in sadje št. 17 na zelenem papirju. Posebno pa opozarjamo prodajalke in prodajalce, da mora biti po teh cenah naprodaj vse blago zdravo, otrobljeno in v takem stanju kakor je opisano v ceniku. Vsa povrtnina mora biti snažna in oprana, vendar pa ne več mokra, pač pa sveža.

Predpisi

za promet in javne obrate

Na podstavi kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XX, št. 291, glede na svojo naredbo z dne 30. oktobra 1941-XX, št. 135 o predpilih za promet in javne obrate in sporazumno z vojaškim oblastvom

odreja:

Člen 1. V dneh od danes, 29. junija 1942-XX, do vstetega 1. julija t. l. se prepoveda promet v mestu Ljubljana razširja na čas od 17. ure do 5. ure (zjutraj).

Vse trgovine in vsi gostinski obrati in lokali za javne prireditve se morajo v označenih dneh zapirati ob 16.30.

Člen 2. Kršitelji določb te naredbe se kaznujejo, če dejanje ni huje kaznivo, po postopku iz uredbe z dne 26. januarja 1942-XX, št. 8, v denarju od 100 do 1000 litr, v hujših primerih pa z zapornom dveh mesecev.

V Ljubljani, dne 29. junija 1942-XX.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino
Emilio Grazioli.

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino in poveljnik XI. Armadnega zbora

s smislu razglaš z dne 24. 4. 1942-XX, objavljata:

16. t. m. so komunisti ugrabili in potem ubili župnika iz Prečne in kaplana iz Hinj.

16. t. m. so komunisti ugrabili in ubili župnika ter kaplana iz št. Ruperta.

Po razglasu z dne 24. 4. in ker je pretekel čas, določeno za aretacijo izvršilcev omenjenih zločinov je bila določena ustrelitev štirih oseb, ki so zadržane krive nasilniškega in komunističnega delovanja.

Ustreljene so bile 25. t. m. ob 5.45.

Podaljšanje dovoljenj za gibanje po policijski uri

Ljubljana, 30. junija.

Visoki Komisariat spreminja čl. 1. naredbe z dne 24. junija 1942-XX, v toliko, da se veljavnost dovoljenj za gibanje po policijski uri, naj so bila izdana po katerikoli oblasti do 24. junija 1942-XX, podaljšuje do 7. julija t. l.

Junij v 20 letih najrevnejši dežja

Ljubljana, 30. junija.

Zadnji dnevi junija so prinesli pokrajini mnogo izdatnega dežja. Kakor bi skušal junij letos še z zadnjimi napori doseči njemu določeni deževni mesečni povprečnik 150 mm, vse je napel, da bi v zadnjih dneh padlo čim več dežja, toda ni dosegel njemu določene deževne količine. Od sobote na nedeljo, posebno po noči so se vrstili hujši nalivi tako, da je bila zemlja v nedeljo kaj dobro namočena. Nedelja, ki je bila zjutraj meglena in hladna, saj je jutranja temperatura dosegla le +9 stop. C, je bila drugače lepa in sončna. V ceolnem je v juniju padlo okoli 80 mm dežja.

Na praznik sv. Petra in Pavla je popoldne vse kazalo, da se bo nad mestom vlija silna ploha. Na severovzhodni strani okoli Kamnika in dalje so se zbirali črni oblaki, polni dežja. Tam je morala divjati nevihta med silnim grmenjem. Deževni oblaki so se nato zavrteli zadaj za Golovcem okoli Sostrega in se podili dalje proti jugovzhodu. Deževalo je tako-le okoli Turjaka in naprej. Hud pis pa je tako pregnal oblake, da je bila Ljubljana obvarovana pred ploho. Padlo je le nekaj debelih kapelj dežja.

Vremenska bilanca letošnjega junija je v mnogem primeru pač zanimiva. V zadnjih 20 letih že kmalu ni vremenska kronika zaznamovala dejstva, da bi bil junij tako reven na dežju, ko je bil letos. Lahko rečemo, da so bili gotovi prejšnji meseci mnogo deževnejši. Tako je prinesel februar letos v 20 dneh do 88 mm padavin. Letina drugače kaže dobro, to samo glede gotovih pridelkov. Sadja bo obilo.

Novice iz Države

V Skriti pri Goriziji je pel novo mašo tamošnji domačin Vinko Črnigoj.

V Genovi je pred kratkim tekmovalo na 50 ladjah okoli 400 ribičev. Tekmi je prisostvovalo mnogo občinstva — toda predvsem zaradi cenene prodaje rib. Po tekmi so namreč ribiči prodali 35 stotov rib po maksimalnih cenah.

V Portulu pri Modeni se je primeril svojevrsten dogodek Adalgisa Mamusi, stara 52 let, je zbežala po izvršeni tatvini v nek skrit kraj, kjer je shranila ukradeno blago pri neki znanci. Pri pogledu na tatinski plen pa se je onesvestila in je obležala mrtva.

Derrick jo je resno pogledal. »Priznati moram, da ne najdem nič, kar bi bilo obudovanja vredno,« je dejal. — »Vi gledate na to stvar z nekam čudnega in posebnega vidika.«

»Kaj ne?« je dejala Thalija hladno. — »Nikoli ne smete pozabiti mr. Yale, da imam čudno in posebno mišljenje.«

Yale se je ustavil pri vratih svoje sobe in se ozrl nanjo. Nekaj časa jo je ostro motril, ona pa ni niti trenila s trepalnicami.

»Zdi se mi, da bi morali biti zelo hvaležni, da mr. Johnson iz Mildred Streeta ne dobiva več vaših zanimivih poročil,« je dejal. Ona pa je nato le molčala.

Kmalu po tem je Yale prišel spet iz sobe.

»Verjetno je, da bom preselil svoj urad na glavni policijski stan,« je dejal, »in ker se zavedam, da se v tistem ozračju ne bi dobro počutili, vas bom pustil tu, da boste še naprej vodili moje vsakdanje poslovanje.«

»Ali ste se odločili, da ujamete Rdeči krog,« je vprašala Talija odločno.

Yale je prikimal.

»Inspektor Parr nadzoruje vso zadevo,« je odvrnil Yale, »toda jaz mu bom pomagal po vseh svojih močeh.«

Yale ni več govoril o svoji novi nalogi. Dopoldne sta opravljala svoje vsakdanje uradne posle. Yale je odšel na kosilo in dejal, da ga tisti dan ne bo več v urad. Taliji je dal navodila o nekih pisemah, za katere je želel, da bi jih odposlala.

Takoj potem, ko je Yale odšel, je zabrnal telefon. Talija je prišla za slušalko, toda ko je spoznala glas, je slušalko skoraj izpustila od razburjenja.

»Da, jaz sem,« je dejala. »Dober dan mr. Beardmore.«

»Ali je Yale tam?« je vprašal Jack.

»Ne. Pravkar je odšel. Danes ga ne bo več nazaj. Če imate kaj važnega, da mu poveste, se bom potrudila, da ga bomo dobili. Morda se mi bo posrečilo,« je dejala in s težavo umirila tresoč glas.

E. Wallace

61

RDEČI KROG

ROMAN

Minister je osupnil.

»No, dobro,« je dejal, »dodam naj še, da čeprav ste imeli izredne privilegije in priložnosti, vam kljub temu ni uspelo aretirati ta kriminalni tip in ga privesiti pravici v roke, čeprav ste bili celo prisotni, ko so se dogajali zločini.«

Inspektor je prikimal.

»Naša prvotna namera je bila, dati vso zadevo v roke Derricku Yaleu, ki je imel poseben uspeh pri zasledovanju dveh izmed zločincev, čeprav tudi njemu ni uspelo, da bi zasačil glavnega krivca in ga predal sodišču. Mr. Yale pa odklanja našo ponudbo, sprejel bi jo samo pod pogojem, da vi še naprej vodite vso preiskavo. Yale je takoj vpljudno izrazil svoje pripravljenost, da služi tudi vam. In v tem smislu smo se tudi pogodili. Znano mi je, da je vaša ostavka na državno službo že pred člansko komisijo in formalno že tudi sprejeta, vendar pa je vaša prošnja zazdaj odložena. Zdaj pa si zapomnite mr. Parr, minister se je pri tem sklonil naprej in spregovoril zelo resno in s poudarkom:

»Čisto nemogoče je, da bi pristali na zahteve Rdečega kroga. Če bi pristali, bi bilo to zanikanje preda vse oblasti. Zanašamo se zatorej na vas, da boste prestisko obrambo, do katere ima že kot navaden državljani polno pravico. Čela vaša kariera je zdaj na koekic.

Po teh besedah je inspektor počasi vstal in dejal:

»Če bo Rdeči krog držal svojo besedo, vam zagotavljam, da

se ne bo skrivil las niti euemu članu vaše vlade. Če pa mi bo uspelo ujeti moža, ki samega sebe imenuje Rdeči krog, bomo pa šele videli.«

»Mislim,« je dejal prvi minister, »da ni nobenega dvoma, da je bil nesrečni Heggitt umorjen.«

Derrick Yale je vpadel v besedo in odgovoril:

»Ne, nobenega dvoma ni. Truplo so našli danes zarana. Mr. Heggitt, ki je živel v Marsdenu, je odpotoval snoč z vlakom iz Londona. Navidezno je bil zločin izvršen med potjo.«

»Obžalovanja je vreden.« — Minister je zmajal z glavo. — »Strašna zločinska in morilska orgija in kakor kaže nismo s tem še pri kraju.«

Ko sta Derrick Yale in Parr spet prišla v Whiteshalle, sta opazila, da se je medtem zbrala pred poslopjem velika množica. Med ljudmi se je bliskovito razširila vest, da se je sestel kabinet samo zato, da bi razpravljal o tem novem in izrednem problemu, pred katerim se je znašla končno tudi vlada. Yaleu, ki so ga ljudje spoznali, so poskrali. Inspektor pa je šel skozi množico neopazen v svoje veliko zadovojstvo.

Nedvomno je bilo, da je bil Rdeči krog v ospredju današnjih dogodkov. Nekateri izmed večernih časopisov pa so imeli natisnjen kar čez celo stran Rdeči krog, ki je bil sloviti znak te tolpe. In kjerkoli so se ljudje srečavali, so govorili o tem, da bo Rdeči krog uresničil svoje grožnje.

Ko je njen delodajalec vstopil, je Thalija dvignila glavo in vanj uperila oči. Večerni časopis je ležal pred njo, glavo je imela naslonjeno med dlani. Brala je besedo za besedo, od vrstice do vrstice.

Derrick Yale je opazil njeno zanimanje in tudi zadrego, ko je zganila časopis in ga odložila.

»No, gospodična Drummondova, kaj pa vi mislite o njihovem zadnjem podvigu?«

»Kolosalen je,« je odvrnila — »v nekih ozirih je vreden ob- čudovanja.«

Orglarski nastop gojencev Glasbene akademije

Ljubljana, 30. junija.

V nizu glasbenih produkcij Glasbene akademije, ki jih zavod prireja vsako leto v do- kaz svojega nenehnega dela na domačem glas- benem in pevskem področju, je ta naš največji glasbeni zavod priredil v nedeljo in na več- rajšnji praznik dve produkciji. Na nedeljski produkciji so se nam predstavili orglariji na svojem instrumentu. Po pravici lahko trdimo, da ni mogočnejšega in veličastnejšega instru- menta, kot so orgle. Pouk na njih zahteva ve- like resnosti in smotrnosti dela. In vprav za- radi tega niso orglariji tako številni, kot so mnogobrojni gojenci na drugih oddelkih Glas- bene akademije. Pri orglarski produkciji smo dobili vtis, da je orglarski naraščaj pri nas prav izvrsten in da se nam ni treba bati, da bi tudi na tem glasbenem področju ne zmani- kovali nadarjenih muzikov. Da je kvaliteta org- larskih gojencev pohvale vredna, imata ve- like zasluge predvsem splošno znana in cenjena orglarja — profesorja Stanko Premrl in P. Rančigaj. Svoje gojence navajata ceniti ta lepi instrument, jih vzgajata in pri produkciji je lahko vsakdo opazil, da je med gojenci in učitelji ista velika ljubezen do mogočnih orglar- skih akardov.

Orgelska produkcija je bila v nedeljo ob pol enajstih v Hubadovi dvorani Glasbene ma- tice, kjer so postavljene posebne orgle, ki slu- žijo ne le gojencem pri učenju, ampak je bilo na njih izvajano že lepo število orgelskih kon- certov, tudi naših najboljših orglarjev. Najšte- vilnejše je bil na produkciji zastopan Bach, od domačih skladateljev je nastopil Julij Jake- šević iz pedagoškega oddelka Glasbene aka- demije. Zaigral je Odakov Koral »U to vrijeme

godišta«, St. Premrlv Allegretto in Pichhiev Allegro.

Gojence Fedor Ražem nam je zaigral pet živahnih Škeriančevih preludijev in pa Kimov- čev Maestoso lugubre. Jože Rupnik je izvedel Tomčev Adagio, Bachov Mali preludij in fuga v B-duru ter Baronchelli Marcia religiosa. Go- jence obiskuje 2. letnik SGS.

Gdč. Štefka Kruljic je najprej zaigrala Ocvirkovo Stella maris, Bachov Mali preludij in fuga v A-molu in Fugazolliev Scherzo. Brez not nam je potem Janez Komar podal tri skladbe od Bacha, in sicer: Preludij in fuga v C-duru, Korralno predigro in pa Preludij in fuga v D-molu. Posebno za zadnji komad je bil deležen tople pohvale.

Hevbal p. Pavlin iz 3. letnika SGS je od- igraval Premrlv Preludij v G-duru ter Bachov Fuga v g-molu, Štefančič p. Franjo iz 4. let- nika GA je predvajal Duganov Preludij in Fuga v g-duru, Springerjev Pastoral št. 1 in Bossijev Fugeto.

V zadnji produkcijski točki je nastopil Peregrin Capuder s tremi skladbami: Premrl Preludij iz »Božične suite«, Reger Kvire elejcion in Bach Tokata v d-molu. Vsi nastopajoči, razen dveh, izhajajo iz šole rednega profesorja St. Premrla, onadva pa iz šole prof. Rančigaja.

Vsi izvajalci so bili za svoje prednašanje deležni toplga odobravanja hvaležnih posluj- šalcev. Prav dobra produkcija bi bila lahko deležna večjega obiska, kakršen pa je bil.

Poročilo o izvedbi šeste produkcije Glas- bene akademije, ki je bila v ponedeljek, obja- vimo v jutrišnji številki našega lista.

† France Strah nova žrtev komunistične krvave roke

Ljubljana, 30. junija.

Sredi belega dneva je komunistična zločinska roka segla po življenju člana Slovenskega novi- narskega združenja in zavarovalnega nameščena 38-letnega Franca Straha.

Skoro nepotrebno je vprašanje, kaj je ta mož trdne narave in velike agilnosti zagrošil, da so nad njim izrekli tako nečloveško sodbo. Nedvom- no je, da v svojem poštenju in zavednosti ni mo- gel pritrjevati tistim, ki izpodkopavajo tla naše- mu narodu in da je dajal glasnega izraza svoje- mu gžrahanju in obsojanju.

France Strah je zrasel v majhnem domu in tesnih socialnih razmerah na Ježici pri Ljubljani. Silna ukazeljnost ga je kot mladega fanta silila v to, da je zgodaj začel stikati po knjigah in črpati iz njih znanje in izobrazbo, ker mu ni bilo dano obiskovati višje šole. Pokojnik se je takoj vrgel v prosvetno delo, bil je agitator član tele- vadnih organizacij in delavec povsod tam, čemur pravimo širjenje ljudske omike. Kot mlad je tudi veliko pisal zlasti v prosvetne liste, sodeloval pa je tudi zelo aktivno pri »Slovenec«, za ka- terega razširitev je deloval ne samo s propagan- distično agitacijo, temveč tudi s pisano besedo, sicer preprosto, toda pri bralcih priljubljeno.

Pozneje si je poiskal zaslužka pri zavaroval- stvu, vendar je še vedno ostal zvest častnikar- skemu poklicu in časnikarski stanovski organica- ciji. Bil je tudi odbornik novinarske stavbne za- druge »Novinarski dom«.

Na Ježici so pokojnega Straha poznali tudi po tem, da je bil med ustanovnimi člani, prvi predsednik in tudi dolgoletni knjigovodja Zava- rovalne in posojilne zadruge, in prav do svoje smrti tudi knjigovodja Posojilnice in hranilnice na Ježici.

Pokojnik, ki je bil trdnega značaja in vztra- jen v delu, je bil posebne vrste samouk, ki se je s svojo glavo in rokami dokopal do obsežnega znanja in kruha ter je bil med svojimi tovariši cenjen kot dober sovrstnik in kot požrtvovalen delavec. Na Ježici si je postavil svoj skromni dom. Tam je živel s svojo družino, ki ga bo se- daj bolešno pogrešala, toda tolažilo jo bo pre- pričanje, da je padel za to, ker je hodil pošteno pot in se zavedal moralne odgovornosti.

Pokojnemu našemu stanovskemu tovarišu naj Bog podeli plačilo, ki si ga je zaslužil. Pokojni- kovi ženi in trem nepreskrbljenim otrokom, od katerih je najmlajši star komaj šest mesecev, pa naše iskreno sočutje!

Šentjanski sprehod po cerkniškem polju

Cerknica, 24. junija.

Prišel je Janez Krstnik prav tak, kakršnega smo si želeli in kakršen obeta lepo in srečno letino. Lepo so ga naši ljudje sprejeli, kakor ga spreje- majo že sto in sto let. Na predvečer gredo ljudje od vsake hiše, ki imajo njive, blagoslovljat zemljo, škropit z blagoslovljeno vodo in prosit blagoslo- va božjega na vse, kar raste in naj bi rodilo. Vse njive, prav vse, je treba na kresni večer »požeg- nati«, prositi je treba Boga, da bi obilno blagoslo- vil delo in trud, da bi vsaj za nekaj časa od nas odvzel skrbi za vsakdanji kruh. Prosi ga je treba naj blagoslovi to krajevsko zemljo, ki je tako tr- da in skopa, da bo Njegov blagoslov blagodejno vplival na vse božje stvarstvo, da bo ono dalo od sebe vse, kar si želimo. In naši ljudje, vsa čast, še opravljajo ta lepi stari običaj. S stekleničico bla- goslovljene vode in oljkovo vejico so šli včeraj zve- čer ven, na polje, blagoslovljat in prositi Boga, da bi bil pridelek dober. Med tem pa so nabirali poljsko cvetje, vsakovrstne cvetlice, predvsem mar- jete in kresnice, mak in plavice. Ko se vrnejo do- mov, posuje pred hišo to cvetje, iz gozda prinese praproti, če ne vsak posameznik, pa eden za več. Cvetje potresejo pred hišo, praproti pa vtaknejo v streho. Več razlag imajo za to. Cvetje naj bi va- rovalo, da ne bi prišle kače v bližino hiš, praprot v strehi pa naj bi nas varovala nesreče, predvsem ognja. Pa ne samo pred hišami, tudi po sobah se natrosi cvetje, naj bi v taki hiši ne bilo bolezni in naj bi jo Bog varoval vsega hudega.

Sportni drobiž

V letošnjem prvenstvu je bil najboljši strellec Gei od Fiorentine, ki je zabil 22 golov; drugi je bil Piola od Lazia z 18 goli, Amadei od Rome in Ispiro od Genova sta zabila po 17 golov, Gabetta je bil strellec 16 golov. Vodeči Gei pripada moštvo, ki je v prvenstveni tabeli zasedlo šele 10. mesto. Letos si je Roma prvič priborila italijansko nogometno prvenstvo. Če pogledamo deset let na- zaj, so bili prvaki tile klubi: 4krat Juventus, 4- krat Bologna, 2krat Ambrosiana in letos rimska Roma.

11. in 12. julija bodo imeli hrvaški plavači važno rečanje z najboljšim italijanskim plaval- nim klubom »Lazio«. »Lazio« se bodo postavili po robu izbrani zagrebški plavači. Italijani kot tudi Hrvači se vestno pripravljajo za to srečanje, ki bo v Zagrebu. Prireditel bo zvečer ob elek- trični razsvetljavi.

2. avgusta bo izvedeno hrvaško cestno kolesar- sko prvenstvo. — 6. avgusta bodo Hrvači spet vo- zili v Bratislavi.

Knjižna novost!

Izšla je nova knjiga »Slovenčeve knjižnice« JOŽE LIKOVIČA

„SVETINJE NAD BARJEM“

Zbirka legend in pripovedk.

To je sočna in močna knjiga, iz katere veje otožno tihožitje našega Barja. Knjigo dobite v vseh knjigarlah in trafikah. Stane 5 lir. Kupujte knjige „Slovenčeve knjižnice“

Državno prvenstvo v B diviziji

Včeraj se je po državi nadaljevalo nogometno prvenstvo, tokrat samo v B in C diviziji, kjer še tekme niso končane. Borba v obeh razredih je bila zelo ostra, posebno v B diviziji, kjer gre klub- bom za to, da pridejo v A razred, kar je ideal vsakega italijanskega nogometnega moštva. Na sporedu so bile vse tekme, Bari je ostal še kljub neodločnemu rezultatu, ki ga je dosegel s Fanfullo (0:0), ostal na prvem mestu in si je že zasigur- al vstop v A divizijo. Bolj napeta pa je zdaj bor- ba med ostalimi klubi ki mu slede, kajti vsi imajo skoraj izenačeno število točk in je njihovo igranje v A diviziji v bodočem letu le od tega odvisno, kako bodo igrali še poslednja tri kola, kolikor jih še ostane do konca tekmovanja v tem razredu.

Rezultati včerajšnjih srečanj:

- Lucera — Lucchese : Fiumana 3 : 1.
- Novara — Udinese : Novara 2 : 0.
- Siena — Vicenza : Siena 2 : 0.
- Brescia — Brescia : Prato 6 : 2.
- Lodi — Fanfulla : Bari 0 : 0.
- Pisa — Pisa : Savona 3 : 0.
- Piacenza — Reggiana : Alessandria 1 : 1.
- Padova — Padova : Pro Patria 3 : 1.

Pescara — Pescara : Spezia 2 : 1.

Od včerajšnjih rezultatov bi bilo omeniti, da je Novara izgubila na svojem igrišču proti Udinesi in da je Bari igral neodločeno s Fanfullo, kar smo že omenili.

Vratni red in število doseženih točk pa je do prihodnje nedelje naslednje:
Bari, 47, Pescara 44, Vicenza in Padova 43, Brescia 39, Pisa 35, Spezia 34, Novara 34, Udinese 32, Alessandria 32, Pro Patria 30, Fanfulla 30, Siena 29, Savona 28, Fiumana 22, Reggiana 22, Prato 21 in Lucchese 21.

Juventus : Milano 4:1

Včeraj sta Juventus in Milano odigrala še po- vratno tekmo za italijanski nogometni pokal. Tekma pretekle nedelje je ostala z 1 : 1 neodločena in je šele včerajšnje srečanje razjasnilo, kdo si bo osvojil za letošnje leto italijansko pokalno trofejo. Na pretekle nedelje je ostala z 1 : 1 neodločena in mačega Juventusa. Tekma je bila napeta in živah- na in so domačini gladko zapisali v svoj prid 4 : 1. Zmaga je neoporečna in čisto zaslužena.

Švedska : Danska 4:1 (3:0)

V nedeljo je bila v Kopenhagnu čoiigrana mednarodna nogometna tekma med Dansko in Švedsko. Zmagali so Švedi po lepi igri s 4 : 1 (3 : 0) in so s tem dokazali, da so v prav dobri formi. Švedi so vzeli tekmo morda bolj z resne strani, saj se njihova enojstorična želja časa vest- no pripravljajo za mednarodno srečanje z Italijani, ki bo čez nekaj nedelj.

širite najboljši slovenski popoldnevnik »Slov. dom«

S Hrvškega

V Zagrebu je razpisan poseben policijski tečaj, ki bo trajal 6 mesecev. Absolventi bodo potem v službi hrvaške varnostne policije.

V Vukovaru bodo začeli v doglednem času graditi velik konvik, ki ga bo vzdrževalo hrva- ško kulturno društvo »Napredak«. V ta namen je prišel te dni v Vukovar tudi predsednik osred- nejega društva »Napredak« in razpravjal o tem s pristojnimi činitelji.

Hrvaški letalski podpolkovnik Džal, ki se bo- juje na vzhodnem bojišču je prišel še z nekate- rimi hrvaškimi letalci na kratek dopust v domo- vino. Listi prinašajo nekatere zanimive dogodbe o njihovih doživljajih na vzhodnem bojišču.

V Osijeku že dalj časa grade veliko delavsko stanovanjsko naselbino. 26. t. m. bodo začeli v Osijeku zbirati opremo za te domove, v katere se bodo pozneje vselili delavci.

V Zagreb je prišel na krajši obisk ravnatelj velike nemške filmske družbe UFA.

Tudi zadnje ostanke nekdanjih zagrebških jav- nih ur, železne in betonske podstavke, so začeli odstranjevati te dni.

Osješka opera, ki gostuje zdaj že nekaj časa v Varaždinu, ima velik uspeh in so vse predstave vedno razprodane. V zadnjem času so odigrali opereto »Cigan baron« in opera »Morana«.

Tuzlanska mestna občina je sklenila, da bo postavila na mestnem pokopališču lep spomenik vsem tistim, ki so dozdaj padli za svobodo hrva- ške države. Spomenik bo postavljen kot spomin na prvo obeltniko vzpostavitve neodvisne hrva- ške države.

Hrvatski književniki so prispeli v Sofijo, kjer so jih sprejeli bolgarski književniki, ča- snikarji in zastopniki oblasti.

Poglavnik je sprejel poveljnika karabiner- jev podpolkovnika Guida Grassinija in ustaške- ga bojnika Pečnikarja.

»SLOV. DOM« v vsako hišo!

Iz Cerkniške doline poročajo...

Ustanovitev Gospodarske zadruge. Prejšnjo nedeljo je bila v Cerknici ustanovljena Gospodar- ska zadruga, katere naloga naj bi bila, dobavljati svojim članom, razne, pri kmetijstvu potrebne pro- dukte. Zadruga, ki je že sedaj pokazala lepe uspehe, bo tudi v bodoče delovala le v ljudsko korist in pa za dvig našega kmetijstva ter zadrugištva. Na ustanovnem občnem zboru je bilo sklenjeno, da bo zadruga pristopila k Zdrugični zvezi v Ljubljani kot svoji poslovni zvezi, da pa bo dobavljala od Gospodarske zveze.

Izvoljen je bil tudi odbor, kateremu predsedu- je g. Tone Ponikvar, ki prav dobro pozna zadrugi- štvno in pa potrebe naših krajev, saj je domačin.

Med prebivalstvom je ustanovitev zadruge na- letela na največje odobravanje in na želje, za čim večji, obojestranski uspeh.

Priznal sem, da se je umetnosti po- tovanja v spalnem vozu težko priva- diti in skušal sem mu pojasniti, kako se znajdes.
»A kako si slečeš hlače? Saj nimaš kam sestiti?«

»Pojdi v svojo kabino!« sem mu ve- lel. »Bova še videla jutri zjutraj.«

Vrnil sem se v salonski voz, a ritem se pokadil cigare, ko so me prišli zno- va iskat.

»Kaj pa je zdaj?«
»Vaš gospod stoji v spalni obleki v vozu za razgled.«

»Hm, to vendar delajo vsi v tej de- želi V septembru smo, vroče je, ta pa se je najbrž hotel malo shladiti.«

»A ni dovoljeno! Pridite in mu re- cite, naj se vrne v svojo kabino. Mene ne razume.«

Odšel sem v voz za razgled in na- šel Calderona, ki je blaženo kadil svo- jih vtihotapljenih cigareto.

»Tu ne smeš stati v spalni obleki,« sem resno začel.

»Za Boga, kakšni ljudje pa bivajo v tej deželi!« je ogorčeno vzkliknil.

»Ležal sem na onemle vrazjem leži- šču, kjer je še bolj vroče, ko v moji hiši doma; tu pa mi je boljše.«

Nazadnje sem ga pregovoril, da se je uklonil ameriškim pravilom olike ter se vrnil v svoj oddelek.

Do Newyorka je šlo vse gladko. Ko sva dospela tja, sva odšla v enega največjih hotelov in potem ko sva po- vedala najine osebne podatke, sva se odpravila k dvigalu Calderon je šel dva koraka za menoj, čisto po vzhod-

njaški šegi. Premična vrata so se za- prla in preden sem zapažil, da sem sam, se je dvigalo že dvignilo proti dvanajstemu nadstropju. Tam gor sem nekaj časa čakal, a Calderona ni bilo na spregled. Zdelo se mi je že, ko da sem ga izgubil v mestu kjer se stvari gibljejo s preveliko naglico zanj. Po- tem sem se odpeljal v prtiličje.

Calderona tudi tam ni bilo. Vprašal sem vratarja pri dvigalu, če je videl takega in takega gospoda in sem svo- jega prijatelja opisoval.

»Da,« mi je odgovoril. »Prav zdajle se je peljal gor.«

»Potem bom šel vnovič gor,« sem dejal, »če bi se pa on med tem časom pripeljal dol, ga zadržite, dokler se jaz ne vrnem.«

Vrnil sem se v dvanajsto nadstrop- je, a Calderona ni bilo tam.

Ko sem se znova pokazal v prtilič- ju, sem naletel na divji tepež. Calderon se je divje ruval z vratarjem ter mi zakričal: »Zapreti me hočejo!« Vratar- ja, ki je bil v uniformi, je imel za po- licajca. Pomiril sem vratarja, Caldero- na pa pojasnil ves položaj ter ga prijel pod pazduho in ga peljal v njegovo sobo.

A mojih težav še ni hotelo biti ko- neč. Prišel je oktober in dnevi so se shladili. Ko si je Calderon nadel svoj svetlorumen površnik, je povsod zbu- dil veliko pozornost. Često se je gruča pripodila za nama in na vsa usta kri- čala: »Oglejte si no tole rumeno še- mo!«

Pol svojega časa sem zapravil s tem, da sem pazil, da Calderona ni povozil tramvaj ali avtomobil, da sem mu bil za tolača in mu iskal tako hrano, ki je bila primerna njegovemu okusu. Vse to me je stalno vznemirja- lo, a nazadnje sem iztaknil Filipinca, ki se je lahko zavel zanj, in potem ko sem Calderona vsega srečnega in zadovoljnega prepustil skrbnim rokam, sem se lahko posvetil svojim najvaž- nejšim zadevam.

Moj tovariš je dobil povabilo od shoda v Lako Mohonku, ki se je hotel zavzeti za to, da bi se pomagalo In- diancem in drugim plemenom pod ameriško oblastjo. Mislil je, da bo tu imel lepo priliko dobiti kakšne izredne prispevke za svoje društvo »Gota de leches« (Kapljica mleka), ki je imelo nalogo deliti revnim filipinskim otro- kom mleka Calderon, ki je bil zelo omikan in izobražen mož, je napisal krasno spomenico v španščini ki mu jo je njegov filipinski vodnik potem prevedel v angleščino; prevedel pa je tako, da ni stvar izgubila izvirne vr- line, zakaj španški jezik je lep tudi v prevodu.

Vsak dan se je vadij in na glas bral svojo spomenico. Čeprav ni razumel besedice, jo je nazadnje znal povedati v gladki angleščini; napravil je z njo tolikšen vtis, da so prispevali ogrom- no vsoto za njegovo društvo »Kapljica mleka«, kljub temu, da ob takih shod- jih ni bilo navade, da bi kdo zahteval denar.

V. HEISER

31

Zdravnik gre križem svet

Moje prtljage še niso pregledali, zato sem šel tja, da bi bil priča carin- ske preiskave. Ko sem se vrnil, Calde- rona spet nikjer ni bilo. Znova sem ga našel v preiskovalnici.

»Kaj pa se je spet zgodilo?« sem ga vprašal.

»Ne vem!« mi je nejevoljno dejal, »to je strašna deželka!«

Poiskal sem carinskega uradnika in ga vprašal, kaj je moj prijatelj zagre- šil. Ta je bil nataknen, ker je moral Calderona prej izpustiti. Zato se je zmagoslavno ustil:

»Tihotapec je! Posrečilo se vam je, da ste ga izvlekli iz zadeve s cigare- tami, bomo videli, če ga boste mogli tudi iz te. Rekl si ste, da je Filipinec: kaj naj potem pomeni tale debela tujnova koža, čemu naj bi taka roba bila človeku, ki prihaja iz vročega fi- lipinskega podnebja? Pač ne boste de- jali, da je ni hotel vtihotapiti v Zdru- žene države.«

Videl sem, da ne bo nobeno prere- kanje haenilo. Zato sem rajši poklical taksi in se spet odpravil v urad prista- niškega nadzornika. Ko sem mu razlo- žil novo nerodnost, mi je dejal:

»Bojim se, da vam tokrat ne bom več mogel pomagati. Uradnik ima ču-

sto prav, takega hudega prekrška ne smemo dovoljevati.«

»Nakopali si boste hude sitnosti,« sem mu odvrnil. »Tale gospod je gost naše države. Zagotavljam vam, da si je kožo izposodil od prijatelja v Sangha- ju, ker se boji, da bi ga utegnili zeb- sti, ko bo prišel v Sibirijo.«

Po dolgem dokazovanju in na pod- lagi zagotovila, da koža ne bo ostala v Zdrugični nadzorniki, mi je pristaniški nadzornik nerad napisal drugo pro- pustnico za Calderona. Poslej sem stro- go pazil na tovariša, da ne bi spet pri- šlo do kakih zapletljivajev.

Vlak proti vzhodu je šel ob sedmih in ko se je zganil, sem šel v salonski voz ter pustil svojega tovariša, da se je zabaval v spalnem vozu. Kmalu pa je jezno pridrvel služabnik spalnega voza in me iskal.

»Pojdite takoj k svojemu prijate- lju,« mi je rekel.

»Kaj se je zgodilo?« sem vprašal.

»Slači se na hodniku, to pa ni do- voljeno.«

Pohitel sem skozi vozove in posva- ril Calderona:

»Poslušaj, to pa v Ameriki ni dovo- ljeno. Sleči se moraš na ležišču.«

»Kako pa naj se človek sleče v tej tesni luknji?« je ugovarjal.

Indijske železnice – blagoslov ali nesreča?

Dvakrat več jih je kot v evropski Angliji - Indiji pa so samo v škodo

Indija ima danes več kot dvakrat toliko železnic, kakor pa evropska Anglija, če računamo celotno dolžino železniških prog. Angleži se seveda kaj radi pohvalijo, kako zelo so skrbeli za to svojo važno onstransko posest v vsakem oziru, tudi v tem, da so zgradili na njej toliko in toliko kilometrov železnic. Toda če po velikosti primerjamo Indijo in evropsko Anglijo, se kaj hitro pričamo, da železniško omrežje v Indiji ni tako goste, kakor bi se morda zdelo na prvi mah iz gornje ugotovitve. Naj bo tako ali drugače, dejstvo je vendar le, da so Angleži zgradili v Indiji mnogo železnic in vzpostavili sodobno urejene prometne zveze, saj pa so se tudi dobro zavedali, čemu je to potrebno in koristno. Spoznali so namreč kaj kmalu, kako bogata je Indija in je bilo zato treba narediti poti, po katerih bi se to bogastvo lahko stekalo k obali in odtod dalje.

O indijskih železnicah prinašajo »Le Ultime Notizie« v eni svojih zadnjih številčk obširni članek, v katerem piše v uvodu pripominja, da Indijci železnic, ki so jih zgradili Angleži, pač

ne smatrajo za kak poseben blagoslov

pač pa prej za svojo nesrečo, ker da so jih Angleži zgradili samo zato, da bi Indijce lahko gospodarsko čim bolj izkoristili. Če danes Indijec bolj postarani gleda na te nove železnice, tega ne dela morda iz kakšne starokopitnosti ali celo iz nevalječnosti do tujcev, ki so jih s to sodobno pridobitvijo oblagodarili, pač pa zato, ker se dobro zavedajo, kakšni razlogi so privedli Angleže do tega, da so tako pridno začeli po Indiji graditi železnice.

Indijske železnice sicer niso najboljše niti najslabše. Odvisno je pač tudi to od tega,

s kakšnim namenom so jih gradili

Njihovi gospodarji so danes Angleži in res zelo hite, da bi jih čim bolj izkoristili. 67% vseh dohodkov od indijskih železnic prinaša blagovni promet. Čim bolj so urejene prometne zveze, tem večji je lahko izvoz najraznovrstnejšega blaga in tem večja tudi korist od železnic. Naj navedemo samo tale primer: Od leta 1921 do 1924 se je izvoz indijskega žita potrojil. Morda bo kdo iz tega sklepal, da je poljedelstvo v omenjenih treh letih doživelo tako velik razmah, da je bilo toliko več žita. Statistika pa kaže — pravi poročevalec omenjenega lista — da so v Indiji tista tri leta pridelali vedno manj žita.

Železnice so pripomogle k lakoti

V letih 1876-77 je bila v Indiji največja lakota v vsem prejšnjem stoletju, čudno pa je, da dotedaj še nikdar ni Anglija izvozila toliko žita, kot prav v tem letu. Železnice so torej v veliki meri pripomogle k tej indijski lakoti. Slabe letine so bile v Indiji tudi v časih, ko Angleži še niso bili gospodarji Indije, a lakota je nastopala v hujši meri le tu pa tam, saj so dobre letine dale toliko pridelka, da so

Indijci lahko naredili večje zaloge za hujše čase. Drugačje jim tudi ni preostajalo, ko ni bilo zaradi pomanjkanja železnic in drugih prometnih zvez nobene možnosti, da bi žito, kolikor ga je bilo preveč prodali drugim. Omikane in napredne države grade železnice tudi zato, da bi preprečile pomanjkanje živil v tistih krajih, kjer je bilo premalo pridelka in kjer ljudje zaradi tega tudi nimajo denarja, da bi si kupili potrebnih stvari. Angleži pa se tega načela očitno niso držali in zato se tudi zgodi, da morajo pri najboljšem pridelku žita Indijci še stradati.

V omenjenem letu najhujše lakote v Indiji, je baje v Indiji od gladi umrlo pet milijonov ljudi. V vseh 32 »letih suhih krav«, kolikor jih je bilo za Indijo v devetnajstem stoletju, pravijo, da je umrlo skupno 32 milijonov ljudi od lakote, torej vsako leto povprečno 1 milijon. Zanimivo bi bilo vedeti, koliko Indijcev bi od lakote umrlo v teh 32 letih, če Angleži ne bi bili tako pridno gradili železnic.

Kdo se vozi v prvem in kdo v zadnjem razredu

Potniki, ki se vozijo po indijskih železnicah v IV. razredu, prispevajo k celotnim dohodkom od potniškega prometa čeli dve tretjini, ostalo tretjino pa potniki višjih razredov, zlasti tretjega in drugega. V Indiji pa imajo tudi najrazkošnejše opremljene vlake I. razreda, in s tem se vozijo izključno le Angleži. Na milijone Indijcev se mora voziti v četrtem razredu v odprtih vagonih, izpostavljeni žgočemu soncu, samo da se na drugi strani lahko vozi nekaj sto tujcev v najrazkošnejših vozovih, kjer je poskrbljeno za vse mogoče udobje. V četrtem razredu se vozi na leto približno 5 milijonov potnikov, v tretjem 110, v drugem 18 milijonov, v prvem pa komaj 900.000. Toda, kaj je vzrok, da se indijski domačini kljub temu v tolikšnem številu vozijo po železnicah, čeprav vedo, da so jih tuji zgradili le v njihovo škodo? Odgovor je enostaven: Grede za delom. Temu se ni treba čuditi, če pomislimo, da je v vsej Indiji okrog 40 milijonov brezposelnih. Zgodilo se je, da se je za mesto policijskega stražnika naenkrat potegovalo tudi do 4000 ljudi.

V tako prostrani deželi, kakor je Indija, odhajajo delavci večkrat na leto na

sezonsko delo

v razne smeri: Odhajajo na polja, kjer pridelujejo čaj, bombaž, pšenico itd. Delavci pri teh svojih vožnjah po železnici dosti zavozijo in je zato njihov zaslužek kaj pičel. Indijci so se že večkrat pritožili nad tem, pa kakor se vidi, ni dosti zalego. Anglija dela v Indiji dobre kupčije. Indijci imajo od železnic samo škodo, in tako bo ostalo, dokler bodo v deželi tuji gospodarji. Sele tedaj, ko bo Indija svobodna — končuje svoja izvajanja italijanski časnikar — bodo železnice postale sredstvo, s čigar pomočjo bo v deželi nastalo blagostanje in napredek.

pa ona na Volgi. Ne glede na to, da naseljenici (izvemski skupine v vzhodnem Transkavkazu) niso bili izpostavljeni nevarnostim napadov, ki so prinesli toliko nesreč kolonijam na Volgi, so bile tu zemeljske in prometne razmere veliko boljše. Žito je boljše uspevalo (pšenica in rž sta dali na kmečkih njivah v Novi Rusiji 1896-1910 povprečno 6 dvojnih centov na hektar, torej skoraj še enkrat več kot na Volgi); tudi za živinorejo so bili dani boljši pogoji. Posebno je izseljenecem dobro služilo, da so sadili tako donosno vrsto kot je koruza in so poleg sadjarstva gojili v večjem obsegu tudi vinsko trto, ki so jo že doma gojili, in to ne samo v skoro subtropskem Transkavkazu, ampak tudi v južno-ruski stepi. Vsekakor so morali spočetka plačati učeno in odajne možnosti so se počasi razvijale. V besarabski koloniji Tarutino je imel po nekem uradnem poročilu vsak svoj vinograd, ki pa se še ni izplačal. V bližnji koloniji Gnadental je dobila že tri leta po njeni ustanovitvi vsaka kmetija eno desetino kot vinograd dodeljeno. Dve leti nato so že pridelali vino.

Med letom 1804. in 1859. je bilo v južni Rusiji ustanovljenih 209 kolonij s 126.000 naseljenici. Če danes govorimo o črnomoških kolonijah, po navadi besarabske Nemce, ki so bili leta 1940. pripeljani nazaj v velikonemški Reich, smatramo za ločeno skupino, ker so od leta 1918. pripadali k romunski državi. To nemštvo, čegar središče je bilo mesto Tarutino, je bilo prvotno v srednji Poljski in je le manjši del v jugozahodni Nemčiji doma. Ob začetku svetovne vojne je šlo 80.000 duš in 130 vasi; v caristični dobi se je nahajalo v razmeroma ugodnem gospodarskem položaju in je tudi pod romunsko vladno znalo svoje šolstvo dalje razvijati in svoje kulturne moči krepiti.

Glavne nemške naselbine v Ukrajini so nastale južno od Odese na črnomoški obali in severno-zahodno od Odese, nadalje severno na levem bregu Dnjepra blizu meje pontske travniške stepe in severno ležeče gozdne stepe; dalje na Beresi, obali Chortice in Jekaterinoslava ter severno in južno-zahodno od Mariupola. Na Krimu so bile na severnem pobočju Jajla gorovja tri, na južnem robu in vzhodnem delu polotoka pa ena skupina nemških vasi. Podružnične vasi so tekom časa nastale skoraj povsod v Ukrajini in na Krimu.

Zaradi močne razmnožitve in dednih razmer je bilo nemštvo južne Rusije že zgodaj prisiljeno, da si pridobi novega ozemlja in svoje kolonizatorično delovanje raztegne daleč preko prvotnih meja. Tako se je izvršilo mirno nemško pronicanje južnoruskega prostora, ki spada med največje kolonizatorično delovanje nemškega naroda. »Samo v deželi donskih kozakov, pripominja Simoleit, »so pridobili v kratkem času več 300.000 ha zemlje. Tudi v pokrajinah severno od Kavkaza, na Kubanu in na Tereku je nastalo veliko novih nemških vasi. Kratko pred svetovno vojno je število Nemcev v južni Rusiji znašalo okoli 600.000. Skoraj 4,5 milijonov ha zemlje je bilo v nemški posesti.

Največ izseljencev iz Württemberga

Znano je, da je Württemberg dal pomemben del izseljencev; zraven še Pfalz, Elsass in Baden; toda tudi severni Nemci so bili pri kolonizaciji močno udeleženi. Izvor prvih naseljencev se še danes kaže v imenih vasi in mest, ki so si jih izposodili iz domačih krajev: Berlin, Braunschweig, Fürstenfeld, Darmstadt (štrikrat), Dornburg, Elsass, Essen, Friedrichsfield, Gnadental, Heidelberg, Heilbrunn, Hermannsburg, Isenburg, Johannestal, Karlsruhe (trikrat), München, Nassau, Neu-Danzig, Osterwick, Rastatt, Strassburg, Siegenhof, Waldeck itd. in ki jih dobimo v južni Rusiji in ne spremene samo ruskega zemljevida v nemškega, temveč je tudi pokrajina mnogokrat dolečena po nemškem duhu in življenjskem načinu in je marsikateremu našemu vojakcu bila kot domača fata morgana.

Prvotno so bile nemške vasi v Ukrajini in na Krimu podrejene »južnoruskiemu varuškemu kontoarju«, na čigar mesto je leta 1818. stopil »Skrbstveni komite za inozemske naseljence v južnem ozemlju«, ki je bil nastanjen v Odesi. Ta je bil leta 1837. podrejen ministrstvu za državna posestva. V večjih krajih so uradovale inšpektorji, ki so skrbeli za koloniste. V splošnem ni bilo pritožb zoper upravo naseljencev do leta 1870., ker so se povečini nemški uradniki trudili, da obranijo koloniste za Nemce. Sele s porastom panslovanke ideje po kmečkih prostovoljci je začel veli drug veter. Ugodnosti nemških vasi so bile ukinjene. Ruskega jezika so se morali učiti v šoli, ki je bil tudi uradni jezik. Stremeli so očitno za tem, da kolonijam odvzamejo nemški značaj. Vkljub temu so pa, trdijo vsi Nemci Reicha, ki so daljši ali krajši čas bivali v južni Rusiji, do začetka prve Stalinsove petletke skušale naselbine obdržati svoj nemški značaj tudi pod boljševiško vladno, č čemur je pripomogla kulturna in gospodarska nadmoč, ki so si jo znali Nemci nasproti drugim narodom zavarovati.

Besedilo: Jože Tomazič

Pogorska pravljica

Risal Jože Beranek.

24.

Mati je sklenila roke in zajokala:

»Poznava jo prav dobro, saj nama je edinca odgnala v neznanu tujino. Najin sin je bil grajski učitelj. Rada sta se imela, a grof ga je zaradi tega izgnal iz mesta. Že šest let nimava glasu o njem. Grofična je žalovala za njim in odbila vsakega snubca, ki bi bil grofa lahko rešil iz dolga. Grof je začel trgovino, grofična pa tam streže ljudem.«

25.

Ko sta mizarjeva odšla, se je kraljevi poslanec začel slačiti. Zvedel je dovolj. Jutri bo poiskal grofično. Zgodaj pojde od doma. Staršem bo napisal list, da je njun sin in da ga ne smeta izdati.

V Angliji vedno manj otrok

Po nekem poročilu iz Stockholma so na pristojnih angleških mestih zelo zaskrbljeni zaradi vedno manjšega števila rojstev v Angliji. Če bo šlo tako naprej kot zdaj, pravijo, da se bo število prebivalstva v Angliji do leta 1961 dvignilo komaj za dva milijona duš. Če je danes v Angliji 46 milijonov ljudi, jih bo po tem takem čez dvajset let komaj 48 milijonov. Izračunali so celo, da bo Anglija po nekaj naslednjih desetletjih, če se bodo tako malo brigali za naraščaj, imela celo manj ljudi, kot pa jih ima danes. Največji odstotek tvorijo danes v Angliji ljudje srednjih let.

Nemški naseljenci so odkrili južno Ukrajino

Glavne nemške naselbine so nastale južno od Odese

Med nemškimi naselbinami v Sovjetiji, ki so leta 1926. (torej pred preganjanji, ki so dovedla tekoma dvajsetih let do pomembnih izselitev in preseljevanj narodov) štele 1.238.549 glav, je bila nem. skupina v Ukrajini in na Krimu s 328.770 ljudmi na drugem mestu. Če jih primerjamo s starostjo nemških naselbin na Balkanu, je nekaterih starost prav častitljiva, so južnoruske kolonije mlajšega izvora; nobena njihova vas ni starejša kot poldrugo stotele; deloma so na ozemljih, ki so jih prešli nomadski azijski narodi in se opirajo na starejša nemška ali germanska izročila. Kajti ostanki gotskih plemen na Krimu, ki so se še ob koncu srednjega veka posluževali nemškega jezika, so se tekom časa vtopili v tuji krvi sosedov in ravno tako se je zgodilo z znameniti nordijskimi zavojalci Varjagi. Naseljenci, ki so prišli v zadnjem desetletju 18. stoletja v »Novo Rusijo«, kakor so takrat imenovali Ukrajino, so bili pionirji v pravem smislu besede: oni naj bi kultivirali ozemlje, ki je do takrat ležalo stoletja dolgo izven Evrope in ki ni razven rodovitne zemlje ničesar imelo, kar bi tuje vsaj malo olajšalo naselitev.

Leta 1736. je cesarica Katarina II., ki je bila

nemška princeznja, izdala svoj znameniti manifest, s katerim je hotela, brez dvoma sledeč avstrijskemu vzgledu v Podonavju, pridobiti inozemce, da pridobijo obmejna ozemlja obdelajo.

Toda to v splošnem uspelo podjetje se je raztezalo najprej na ozemlju na spodnji Volgi in so hoteli naseliti samo prazne prostore s kolikor mogoče veliko ljudmi. Bila je kolonizacija množic, ki so jo izvajali v glavnem poslovno zmorni agenti. V južni Rusiji so pa postopali drugače; tu so predvsem pazili na kakovost posameznega naseljenca, čegar delo naj bi bilo za vzor domačemu prebivalstvu.

Glavni dotok priseljencev pa pride šele v desetletjih med letom 1804. (Ukaz carja Aleksandra I. z dne 20. febr. 1804 in 1859.) Prvotno se je nameravalo letno naseliti samo 200 družin, ta številka pa je bila kmalu prekoračena, ker je bilo posebno v Württembergu veliko ljudi, ki bi se bili radi izselili. Gospodarska stiska, povzročena po napoleonski vojni, obvezna vojna služba in verska preganjanja so bili glavni vzroki izselitve.

»V vsakem oziru,« piše O. Auhagen, »je stala kolonizacija na jugu pod srečnejšo zvezdo, kot

tedaj obstajalo med materjo in sinom nepopisno toplo in zaupno razmerje in da je Karl Artur odkritosrčno govoril z gospo Beato o vsem, kar ga je bodlo. In njegova mati mu je do skrajnih možnih meja ustregla. Ker ga je vznemirjalo, da so igrali na karte, je gospa naslednji nedeljski popoldan hlinila glavobol in pustila, da so samo gospodje zavzeli mesta ob igralni mizi. Kajti niti misliti ni bilo mogoče na to, da bi se proš, svetnik in drugi dali opehariti za svojo redno partijo.

In ker Karl Artur ni mogel več trpeti plesa, je izpadel tudi ta. Ko se je, kakor običajno, mladina nabrala v hiši, je gospa izjavila, da je sedaj stara petdeset let in ji za ples ni prav nič več. Ko pa je potem videla razočarane obraze, jo je prevzel ganotje in se je vsedla k vratom, da bi jim lahko do polnoči igrala plesne točke.

Karl Artur ji je bil prinesel knjige, ki jih je radevolje sprejela in v njih našla dobro in lepo čtivo.

Da bi pa z merom brala te slavnostne pijetiščne knjige, tega gospa polkovnikova ni mogla prenesti. Bila je izobražena žena in poznavalka svetovne književnosti in tako se ji je nekega dne primerilo, da je našel sin med pobožnimi knjigami tudi Byronovega »Don Juan«, ki ga je gospa brala. Ne da bi zinil le besedico, se je Karl Artur obrnil stran, njegova mati pa se je čutila silno prizadeto, ker ji tega ni niti očitil. Naslednjega dne je vse svoje knjige spravila v zaboj in jih odnesla na podstrešje.

Res, jasno se je videlo, da mu je hotela gospa polkovnikova v vsem ustrediti, kolikor se je le dala. Bila je vendar pametna in uvidevna in vedela, da gre pri njenem sinu le za začasno navdušenje, ki bo pa sčasoma spet uplahlilo in sicer toliko bolj gotovo, na kolikor manj odpora bo naletel pri tem. Na srečo je bilo tudi poletje. Vsi premožnejši meščani so odpotovali in velike družbe so bile zato popolnoma izključene. Zabavali so se s kratkimi izleti v prosto naravo ali pa s daljšimi veslaškimi izleti po reki Klarelf, z nabiranjem jagod ali pa z družabnimi igrami na prostem.

Proti koncu poletja bi se morala tudi Eva Ekenstedt poročiti s poročnikom. Gospej polkovnikovi je bilo kar nekam tesno pri srcu zaradi skrbi, kako se bo vse to izteklo. Čutila se je prisiljeno, da pridedi veliko in razkošno svatbo, vsaj za eno stvar, saj je bilo, da

Kajti na dlani je bilo, da

gospa polkovnikova nima nobenega srca za svojo hčerko, če se Evina poroka ne bi proslavila z vsem šumom in razkošjem.

Na srečo se je opazilo, da je imelo njeno ustrezljivo nastopanje napram Karlu Arturu svoj blagodejen vpliv. Fant ne le, da ni nasprotoval dvajstini jedem povrh tort in sladkarije, temveč ni protestiral niti enkrat proti vinu in drugim pijačam, ki so jih dobili iz Goeteborga. Prav tako ni imel pomislekov proti poroki v cerkvi, niti ne proti cvetlicam, ki so krasile ceste, skozi katere se je pomikal svatbeni spoved, enako pa tudi ne proti bakljadi na reki. Celotno sam je pomagal pri pripravah in je, kakor vsak drug smrtnik, v potu svojega obraza zvijal vence in izobežal zastavice. Toda neomajno je vztrajal na stališču, da se na svatbi ne sme plesati. In to mu je gospa Beate tudi ljubila. Menila je, da mu je to dolžna, ker je brez odpora sprejemal vse druge stvari in ukaze.

Polkovnik in hčerka sta poskušala po malem ugovarjati. Izrazil sta mnenje, kaj naj potem počno z vsemi mladimi častniki in karlstadtskimi mladenkami, ki so bile povabljene in so naravno pričakovale, da se bo vso noč do jutra plesalo. Toda gospa polkovnikova je odgovorila, da bo z božjo pomočjo ta večer vseeno lep, mladi častniki in mladenke pa naj se sprehajajo po vrtu in naj poslušajo polkovno godbo, naj gledajo metanje raket in občudujejo kratote nočne bakljade po reki. Rekla je, da bo vse to čudovito lepo in da nihče ne bo pogrešal drugih zabav. In brez dvoma je to lepši vstop mladega para v zaken, kakor pa poskakovanje na svatbenem plesu.

Polkovnik in hčerka sta se kot običajno uklonila in tako je ostal družinski mir neskaljen.

Na poročni dan je bilo vse pripravljeno in v popolnem redu. Nič ni odpovedalo. Imeli so srečo z vremenom. Svatba se je po obredu v cerkvi in ob številnih govorih ter napitnicah ob mizah lepo razvijala. Gospa Beate je za poroko spenila krasno pesem, da so jo peli pri mizi. Polkova godba je bila v sprejemni sobi in na vsak nov obrok jedil je zagodla lahkotno koračnico. Gostje so ugotovljali, da je vsega dovolj in da je vse sijajno, in so bili najboljše razpoloženi, dokler je trajal obed. Ko so pa vstali od miz in popili kavo, se je vse družbe polastilo pristno, nedopovedljivo kopnenje po plesu.

SELMA LAGERLOEF:

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Toda nobeni živi duši, še najmanj pa gospej Beati, ni padlo v glavo, da bi ji Bog zameril, če je vsako nedeljsko popoldne v družbi evangelijskega prošta in svetnika ter drugih starih someščanov zaigrala prijetno igro »Boston«. Prav tako ni nikomur prišlo na misel, da bi ji štel za greh, če je pustila, da so se v prostorni sobi pri polkovnikovih nekoliko zavrtle mladenke in mladeniči, ki so ponavadi zahajali h polkovnikovim v vas.

Niti gospa polkovnikova, niti noben drug meščan še ni bil slišal niti besedice o tem, da bi se štel v greh, če so pri slovesnih kosilih popili kozarček vina in potem, ko so bili kozarčki izpraznjeni, udarili veselo pesem, ki jih je v veliki večini spesnila gospodinja sama. Tudi ni bilo nikomur znano, da bi ljubi Bog štel v zlo branje romanov in obiskovanje gledališča. Gospa polkovnikova se je tudi rada udeleževala pri prostovoljskem gledališču in rada praznovala vodstvo izvedbe. Zanja bi bila velika žrtev, če bi se morala temu užittu odpovedati. Bila je vendar kot ustvarjena za gledališče in meščanje so imeli navado reči: Če gospa Torsloew vsaj za polovico tako lepo igra kakor gospa polkovnikova Ekenstedt, potem ni nič čudno, če so vsi meščanje v Stockholmu zatrapani vanjo.

Toda Karl Artur je ostal v Upsali še cel mesec potem, ko je srečno položil težki latinski izpit. In ta čas je bil Pontus Friman njegov glavni drug, s katerim je občeval. Friman pa je bil vztrajen, strog in zgovoren pristaš pietistične smeri, da se Karl Artur ni mogel odtegniti njegovemu močnemu vplivu.

O dejanskem spreobrnenju ali spremembi sicer ni bilo govora, toda slejkoprej je to zadostovalo, da so ga začele mučiti zabave in veseljačenja, ki jih je našel doma. Lahko se razume, da je ravno